

ványaiként örömmel ajánljuk *opus mag-náját* beható tanulmányozásra, és hálát adunk a magyar református egyház teológiai tudományos építéséért végzett eddigi munkájáért. Bátran mondhatjuk, hogy magyar református dogmatikák eddigi sora korszakos jelentőségű

művel gyarapodott, mi pedig azt kívánjuk, hogy olvasói is gyarapodjanak általa a szellemiekben és a lelkiekben egyaránt.

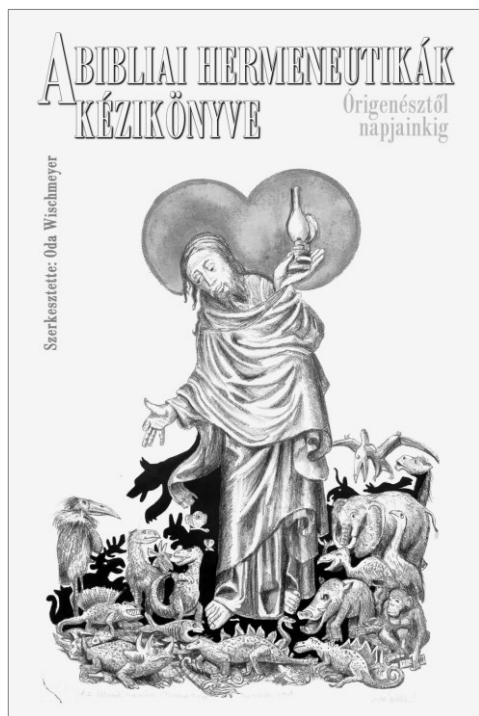
**Kulcsár Árpád,
Pálfi József**

Oda Wischmeyer (szerk.):

A bibliai hermeneutikák Órigenésztől napjainkig.

Szegedi Nemzetközi Bibliikus Konferencia Alapítvány, Szeged 2022,

ISBN 978-615-01-5401-5, 1128 old.

Az Oda Wischmeyer és munkatársai által szerkesztett *A bibliai hermeneutikák kézikönyve Órigenésztől napjainkig* [eredeti kiadása: Oda Wischmeyer – Eve-Marie Becker – Mark W. Elliott – Hans-Peter Grosshans – Leonhard Hell – Karla Pollmann – Thomas Pruegl –

Marianne Schroeter – Anselm Schubert (Hrsg.): *Handbuch der Bibelhermeneutiken von Origenes bis zur Gegenwart*. De Gruyter, Berlin–Boston 2016] nagyszabású mű nem egyszerűen bevezetés a bibliai hermeneutikába. Oda Wischmeyer szerint a kötet történeti szempontok szerint strukturált bevezetés a bibliai hermeneutika fontos szövegeibe. Ezzel együtt a kötet hermeneutikatörténeti jellege szembetűnő: a kézikönyv a szentírás-magyarázat elveit tárgyaló és alapvető műveket mutatja be a kora keresztyén kortól a 20. (részben 21.) századig, és betekintést ad a legjelentősebb hermeneutikai irányzatokba. Történeti jellegénél fogva eltér Ulrich Luz 2014-es *Theologische Hermeneutik des Neuen Testaments* című alpművétől, amelyet szintén érdemes lenne lefordítani.

A terjedelmes kézikönyv érthetően és méltán Órigenésszel indít, majd főként a nyugati hermeneutikai megközelítéseket mutatja be. Így érthetően ott találjuk Ágoston *De doctrina christianásját* és Tyconiuust. A kora keresztyén kor át-

tekintésében a kézikönyv nem szentel külön fejezetet az antióchiai iskolát képviselő Khrüszosztomosznak vagy a kappadóciai atyáknak, bár egyes fejezetek érintik e szerzők hermeneutikáját is, ellenben külön fejezetet találunk Tarzusi Diodorosról.

A középkor nagy szerzői között ott találjuk Szentviktori Hugót, Bonaventurát, Aquinói Tamást. A humanizmus nagy alakjai, Jacques Lefèvre d'Étaples, Erasmus nemcsak koruk kimagasló tudósai, hanem a reformáció bibliamagyarázatának megalapozói is.

A kézikönyvben jelentős helyet foglal el a reformátorok, Luther, Kálvin, Karlstadt, Tyndale és mások bibliamagyarázata, majd az újkor és jelenkor jeles protestáns szerzőinek hermeneutikája Bultmannig. Végül pedig a kortárs változatos irányzatok áttekintését olvashatjuk Arie Zwieptől a 20. századi, Bultmann utáni protestáns hermeneutikáktól az olvasóközpontú, posztstrukturalista, kontextuális és új teológiai megközelítésekig.

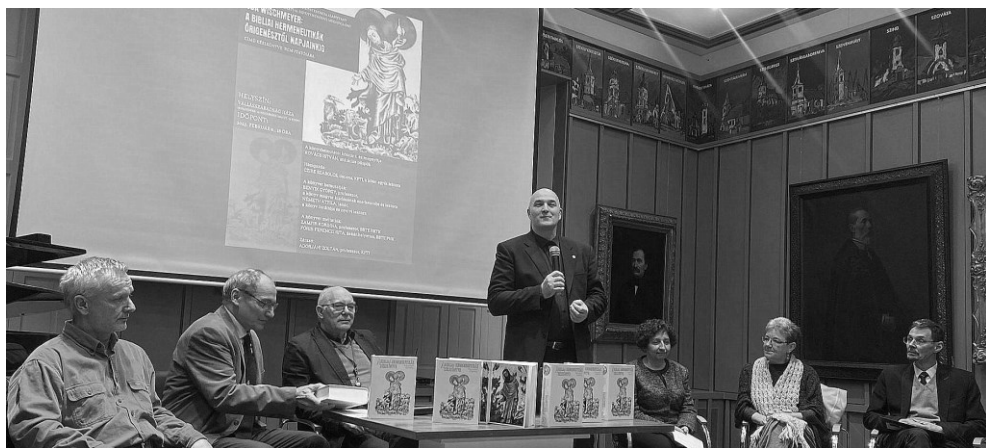
A kötet alapvetően a keresztyén hermeneutikákat tekinti át. A zsidó her-

meneutika csak érintőlegesen kerül szóba Franz Rosenzweig kapcsán.

Az eredeti munka végén a magyar olvasóknak hasznos kiegészítést nyújt a magyar fordítás koordinátora, Benyik György professzor utószava és Török Csaba tanulmánya a bibliai hermeneutika kérdéseiről a II. vatikáni zsinat utáni katolikus egyházi megnyilatkozásokban, s ezek mellett még a fontosabb magyar nyelvű hermeneutikai tanulmányok és összefoglalók listája.

Miért fontos ez a kötet?

Már e rövid áttekintés is láthatóvá teszi, hogy olyan alapvető műről van szó, amely nélkülözhetetlen mindenki számára, aki a szentírásmagyarázat történetével és a bibliai hermeneutikával foglalkozik. A könyv világossá teszi, hogy mennyire összetett kérdés a Szentírás értelmezése. Korunkra két tendencia jellemző: a felületes olvasás és a fundamentalizmus térhódítása. A Biblia felszínes értelmezése rendszerint kimerül az épületes tanulságok levonásában, a bibliai könyvek és hagyományok uniformizáló olvasásában vagy a reflexiót mellőző és az érzelmekre apel-

láló vallásosságban. Ennél súlyosabb az egyre inkább teret nyerő fundamentalista bibliaolvasat, amely elutasítja a kritikus gondolkodást, valamint a tudományt, az evolúcióelméletet, az orvostudományt, a környezettudományt és a környezetvédelmet, és egyre komolyabban kihat a társadalomra, illetve a politikára. Ez a könyv viszont azt mutatja a gondolkodó, a Biblia összetettségét komolyan vevő olvasónak, igehirdetőnek és kutatónak, hogy a bibliamagyarázat komoly munka és felelősségteljes vállalkozás. Ugyanis a hermeneutika és a bibliatudomány az értés, a gondolkodás, a mélyebb megértés művészete és tudománya, amely nem elégszik meg a felszínes olvasással és a leegyszerűsítő vagy ezoterikus, a gondolkodást elutasító, az érzelmekben kimerülő vagy az apologetikus és polemikus olvasatokkal. Éppen ezért lehet a Biblia, a bibliamagyarázat a teológiai tudományok alapja és forrása.

A kézikönyv szerkesztése protestáns kezdeményezés, viszont tartalmát és szerzőit tekintve ugyanakkor igazán ökumenikus vállalkozás. Éppen a hermeneutika és az exegézis a legökumenikusabb diszciplína, amelyben már sok évtizede láthatjuk, hogy a Biblia nemcsak az elvek szintjén, hanem tudományos tanulmányozása révén valóban összeköti a keresztyén egyházakat, és megalapozza az ökumenikus párbeszédet és teológiát.

Az is szembetűnő, hogy a bibliai hermeneutika és az exegézis interdisz-

ciplináris vállalkozás, amelyet számos szakterület, illetve perspektíva gazdagít. A hatástörténetet megalapozó Hans Georg Gadamer és a bibliai hermeneutikájáról ismert Paul Ricœur filozófus volt. Franz Rosenzweig orvostudományt, filozófiát és történelmet tanult. A kortárs olvasatok és módszerek elképzelhetetlenek az irodalomtudomány és a nyelvészet hatása nélkül, a strukturalizmustól és szemiotikától az olvasóközpontú megközelítésekig és az intertextualitásig. A kontextuális olvasatokban nagy szerepet játszanak a társadalomtudományok meglátásai, valamint módszerei. A mű e tekintetben is tanulságos kutatóknak, oktatóknak és diákoknak egyaránt.

Fontos kiemelnünk, hogy a kézikönyv lefordításának érdeme – a fordítók mellett – mindenekelőtt a Benyik György professzoré, aki ezt a projektet kezdeményezte és koordinálta. Anélkül, hogy túloznánk, bátran mondhatjuk: Benyik György nem csupán e kézikönyv lefordításával, hanem a 33 éve szervezett szegedi nemzetközi és ökumenikus biblikus konferenciával, Klaus Berger *Vallástörténeti szöveggyűjteménye* lefordításával és még számos más kezdeményezésével, a hangzó Bibliával, a kéziratot Bibliával, a magyar biblikusok lexikonával, valamint a biblikusok nemzetközi hálózatainak építésével hatalmas szolgálatot tett és tesz a magyar nyelven művelt bibliatudománynak.

Zamfir Korinna